

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio XXXVII. De nomine Spiritus sancti, quod est amor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

capitulum, quod est Pater, & quod est Filius: nec inde sequitur Filium esse Patrem, eod quod spirator, communicabile quid supposito Patris & Filij, & ex identitate duorum suppositorum: cum aliquo communicabili non sequatur identitas suppositorum inter se. Similis difficultas est de hac propositione, *Pater & Filius sunt unus Deus, qui est Pater*: quæ proculdubio est vera, pronomine, qui, referente Deum: nam vnus numero Deus, qui verè dicitur de Patre & Filio, re vera est Pater. Neque inde sequitur, Filium esse Patrem: quod ex identitate Patris & Filij cum natura diuina non sequitur identitas Patris & Filij inter se, propter communicabilitatem naturæ diuinæ.

Circa responsonem ad quintum aduerte, hanc, *vnun principium Spiritus sancti est Pater & Filius*, esse veram: tum quia principium Spiritus sancti supponit immediatè pro spiratore, cui conuenit, vt sit Pater, & Filius: tum etiam quia indistinctè & quasi vnica suppositione supponit pro Patre & Filio, tam si coniunctim, quam si diuisim spectentur, vt explicauimus.

DISPUTATIO VI.

Vtrum Pater, quatenus principium Filij, & Filius quatenus principium Spiritus sancti, sint plura principia.

Superest examinemus, an saltem quatenus Pater est principium Filij per intellectum, & Filius est principium Spiritus sancti per voluntatem, Pater & Filius sint plura principia. Pars, quæ affirmat, suadet potest. Primò, quia Pater & Filius sunt duæ personæ: & Pater producit generando Filium, per intellectum, Filius verò producit spirando Spiritum sanctum per voluntatem: ergo si eo modo spectentur, sunt plura principia.

Secundò, vt nomen substantiuum dicatur pluraliter, satis est pluralitas significati formalis ac suppositorum: atqui Pater & Filius sunt distincta supposita, & principium est nomen substantiuum, significatumque formale illius est diuersum in Patre, & Filio: quippe cum in Patre sit paternitas, aut potentia ad generandum, & in Filio sit spiratio, aut potentia ad spirandum: ergo sunt plura principia comparatione Filij & Spiritus sancti.

Tertiò, si Filius, vt principium Spiritus sancti, & Pater non essent plura principia, sed vnun idemque principium, tunc Filius esset principium, quod est principium Filij quandoquidem esset illud vnū principium, quod est Pater & Filius, ac proinde esset principium sui ipsius, quod est absurdum.

Pars negans approbatur. Pars nihilominus, quæ negat, vera est, nempe Patrem & Filium, eo modo spectatos, non esse plura principia secundum rem, sed vnun re, & plura solum virtute. Quæ probatur primò, quoniam in diuinis omnia sunt vnun, inter quæ non obstat relationis oppositio: sed Filius, vt est principium Spiritus sancti, & Pater, quæ Pater, non opponuntur relatiuè, vt art. 2. ostensum est; ergo eo modo spectati, non sunt plura principia, sed vnun re, & plura solum virtute. Secundò, principium est nomen substantiuum, & formale principij in Filio est spiratio actiua, aut vis ad spirandum, in Patre verò, comparatione Filij, est paternitas, aut potentia generatiua; sed spiratio actiua & paternitas vsq; spiratiua & potentia generatiua, non distinguuntur inter se, nisi virtute, vt ex hætenus dictis patet: ergo Pater & Filius sunt vnun principium secundum

rem, & plura virtute duntaxat. Consequentia est manifestata, quia vt nomen substantiuum verè dicatur in numero plurali, prorsus requiritur pluralitas significati formalis. Tertiò, Filius est principium Spiritus sancti, quatenus est spirator, sed licet Filius, quæ Filius, distingvatut realiter à Patre, attamè, quatenus spirator est, ab eo minime distinguitur realiter, sed solum virtute: ergo Pater & Filius vt principium Spiritus sancti, sunt vnū tantum principium secundum re, & plura solum virtute. Quartò confirmatur hoc ipsum ex Anselmo in lib. de Spiritu sancto. cap. x. vbi ait: *Neque tamen duo constemur principia, vnun Patrem ad Filium, alterum Patrem & Filium ad Spiritum sanctum: sicut non credimus alium Deum Patrem de quo est Filius, & alium Deum Patrem & Filium de quo est Spiritus sanctus: quomnis de eodem Deo, sine de eodem principio, suo quisque modo sit, alter scilicet nascendo, alter procedendo.*

Ad primum ergo argumentum in contrarium neganda est consequentia: tum quia licet Pater & Filius sint duæ personæ, pater tamen & spirator non sunt duæ personæ, sed idem secundum rem: Filius autem non est principium Spiritus sancti, nisi quatenus spirator est, quo pacto non distinguitur realiter à Patre: tum etiam quia significatum formale principij, in Patre & in Filio non distinguitur realiter, sed virtute duntaxat, vt ostensum est: verò, vt nomen substantiuum verè enuncietur in numero plurali de aliquibus necessaria est illis pluralitas significati formalis. Propter has duas rationes principium Filij, creaturarum in diuinis non sunt etiam plura principia, sed vnun tantum.

Ex his patet quid respondendum sit ad secundum: significatum namque formale principij non est diuersum in Patre & Filio, nisi solum virtute. Adde quòd licet Filius, quæ Filius, & Pater sint distincta supposita, non tamen Filius, quæ spirator, est & Pater: quod tamen necessarium erat, vt argumentum vim haberet.

Ad tertium dicendum est, Patrem & Filium, eo modo spectatos, esse vnun principium re, & plura virtute: quare quia solum conuenit Filio, vt sit principium Spiritus sancti, quoad rationem spiratoris: non verò quo ad rationem genitoris, quæ est solum in Patre, solumque virtute distinguitur à ratione spiratoris, non sequitur Filium esse principium sui ipsius.

QVÆSTIO XXXVII.

De nomine Spiritus sancti, quod est amor.

ARTICVLVS I.

Vtrum amor sit proprium nomen Spiritus sancti.

IRCA hunc articulum quæ diximus q. 27. art. 3. Quæadmodum in humanis, & propter vocabulorum penuriam, & quia quæ ad voluntatem spectant nos magis latent, quàm pertinentia ad intellectum, amor dicitur non solum actus voluntatis, quo formaliter diligimus, sed etiam terminus, seu qualitas, quam diligendo producimus: quoque in diuinis amor dicitur, non solum actus voluntatis, quo tres personæ denominantur formaliter diligere, sed etiam terminus à Patre & Filio diligendo productus, qui est persona Spiritus sancti: æquiuocè tamen. Amor ergo in hac secunda acceptione dicitur in diuinis personaliter, estque proprium

Pars affirmans suadetur. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Pars negans approbatur.

MOLL
D.

proprium nomen Spiritus sancti, significans spiratum, productumve diligendo: ac proinde relatum quid ad producens ac spirans. In prima vero acceptione dicitur essentialiter, estque commune nomen tribus personis diuinis.

Diligere & essentialiter & notionaliter accipiuntur.

Illud insuper est animaduertendum cum D. Thoma in diuinis, amare, seu diligere, interdum sumi essentialiter, vt significat actum, quo tres personae amant ac diligunt: interdum vero, propter rationes paulo ante tactas, sumi notionaliter, vt significat idem quod spirare, seu amando producere: quomodo conuenit solis Patri & Filio, sicut dicere proprium est Patri.

Intelligere an sumatur notionaliter.

D. Thomas hoc loco docet, intelligere non sumi notionaliter, sed solum essentialiter in diuinis: actum vero notionalem intellectus appellari dicere, id est, intelligendo procedere. Quamuis autem non desint, qui vsurpent vsurparive interdum censent, intelligere notionaliter, est tamen notanda doctrina D. Thomae, iuxta quam censet esse loquendum.

ARTICVLVS II.

Virum Pater & Filius diligant se Spiritu sancto.

PROPOSITIONEM hanc, Pater & Filius diligunt se Spiritu sancto, affirmant Augustinus 9. de Trinit. cap. 5. & vt videtur, Hieronymus super Psalm. 17. vbi ait, Spiritus sanctus neque Pater est, neque Filius, sed dilectio, quam habet Pater in Filio, & Filius in Patre. Bernardus quoque sermone 2. in festum Pentecostes, Spiritum sanctum appellat firmissimum & indissolubile vinculum gloriosissime Trinitatis. Et sermone 8. in Cantica vocat eum osculum Patris & Filij, in diuiduamque illorum amorem.

Magister vero in 1. d. 32. difficile admodum reputat hanc quaestionem, quod tam ipse, quam plerique alij difficilem arbitrentur defendi posse veritatem illius propositionis. Maxime cum hanc aliam, Pater est sapiens sapientia genita, illi alteri persimile, retractauerit Augustinus 1. lib. retract. cap. 26. cum eam lib. 83. quaestionum q. 23. afferuisset. Cu enim sapere in Patre sit quippiam essentialiale, idemque cum suo esse: essentialia autem Pater habeat a se, & non a Filio, non est concedendum Patri sapere Filio suo sapientia genita, sed sapere sapientia essentiali communi tribus personis, quam Pater a se habet.

Pater est sapiens sapientia genita, est falsa propositio & ab Aug. retractata.

Varia sententia.

De hac re variae sunt sententiae. Quidam arbitrantur propositionem illam falsam esse, fuisseque retractatam ab Augustino in alia ipsi simili. Quod alius non placet: tum quod consueuerit Augustinus retractare in se ipsis eas propositiones, quas falsas esse arbitratum: tum etiam quia licet ea ratione fuerit satisfactum Augustino, non tamen Hieronymo, & Bernardo.

Alij censent, propositionem illam esse veram, licet improprie, in hoc sensu, Pater & Filius diligunt se Spiritu sancto, id est, diligunt se amore essentiali, qui appropriatur Spiritui sancto. Huius sententiae est Durandus in 1. d. 32. q. 2. quae tamen alijs non placet: quia pari ratione esset concedendum, Patrem & Filium esse bonos Spiritu sancto, id est, bonitate, quae appropriatur Spiritui sancto, quod tamen non conceditur. Possent nihilominus respondere, si Sancti viri hanc quoque in sensu improprio, quemadmodum illam aliam, protulissent, simili quoque modo concedendam, exponendamque fuisse.

Molina in D. Thom.

A se: quia tamen locutiones impropriae extendendae non sunt, ideo haec secundae, quae a sanctis non inuenitur asserta, merito non concedi. Sententias alias lege apud D. Thomam hoc loco, & apud alios.

D. Th. Bon. & Scoti sententia.

D. Thomas hoc loco, D. Bonaventura, Richardus & Scotus, omnes in 1. d. 32. & quidam alij, distinguunt propositionem. Si enim, inquit, diligere, sumatur essentialiter, haec propositio, Pater & Filius diligunt se Spiritu sancto, non secus falsa est, atque haec, Pater est sapiens sapientia genita, idque propter rationem, ob quam paulo ante diximus hanc secundam falsam esse, retractatamque ab Augustino. Si vero diligere sumatur notionaliter, est vera, sicut haec etiam est vera, Pater Verbo a se genero dicit se atque alias duas personas, & creaturas: quemadmodum enim in Verbo diuino ratione intelligere essentialis in eo inclusi, quod peculiari quadam ratione vi generationis illi fuit communicatum, cernitur respectus rationis ad creaturas & ad personas diuinas, tamquam ad res eo expressas ac significatas, rationeque illius respectus personae, & res creatae dicuntur dici eo Verbo, vt q. 27. & 34. explicauimus: sic etiam in Spiritu sancto, ratione amoris essentialis in eo inclusi, quem scimus peculiari quadam ratione vi spirationis cum accepisse, cernitur respectus rationis, ac veluti cuiusdam propensionis, ad personas diuinas, imò & ad creaturas tamquam ad res amatas ratione cuius respectus verè dixeris, Patrem & Filium diligere se Spiritu sancto, sumendo diligere notionaliter.

Contra hanc tamen sententiam argumentantur Durandus & alij. Primum, quoniam actus notionalis non reflectitur supra personam à qua est, sed solum cadit super personam per eum actum productam: cuius rei ratio haec est, quia actus notionalis, est actus, quo producitur persona, qui proinde super nihil cadere potest, quam super personam, quae per eum producitur. Vnde quia idem non potest producere se ipsum, actus notionalis non potest cadere supra personam à qua est, fit ergo, vt, sumpto diligere notionaliter, falsum sit dicere, Patrem & Filium diligere se, non secus ac producere se: ac proinde fit, vt falsum sit dicere diligere se Spiritu sancto. Secundò, diligere notionaliter est spirare, quando quidem non aliud est, quam diligendo producere: sed falsum est dicere, Patrem & Filium spirare se ipsos Spiritu sancto: ergo falsum etiam erit dicere, diligere se notionaliter Spiritu sancto.

Durandus Obiectio.

Vt de hac re dicam, quod sentio, sciendum est: Actum notionalem, si sine vlla admixtione sumatur, non cadere nisi supra personam productam, vt probant argumenta proposita. Quare quia generare, & spirare sunt merè notionalia, generare solum cadit supra Filium, & spirare supra Spiritum sanctum: neque enim dicimus Patrem generare se, sed Filium ac Verbum, non quidem Verbo, sed intellectu, vt principio quo, & generatione, vt productione actiua. Nec dicimus Patrem & Filium spirare se, sed Spiritum sanctum, non Spiritu sancto, sed voluntate, aut spiratione actiua. Quare si dicere sumatur merè notionaliter, Pater solum dicit (hoc est, producit ac generat) Verbum, non Verbo, sed dictione ac generatione: atque hoc modo Pater aeternus, nec se, nec creaturas Verbo dicit. Quia tamen Verbum in sui significatione, includit, esse expressiuum & significatiuum (quod est respectus rationis ad res Verbo dictas & significatas, conuenitque Verbo aeterno ratione intelligere essentialis, quod in se includit, vt q. 27. art. 1. & alias saepe explicatum est) Filius verò aeternus, vt significatur

Notionalis actus, si sine vlla admixtione sumatur, non cadit nisi supra personam productam.

Si dicere sumatur merè notionaliter, solum Verbum pater dicit, non se, neque res creatas.

ficatur hoc nomine Filius, in sui significatione rationem respectum non includit, tamen res ipsa, quæ est Filius eum respectum in se habeat, consequens est, ut quemadmodum qui dealbat parietem, sumpta denominatione à relatione similitudinis, quæ eam dealbationem consequitur, dicitur assimilare illum alteri parieti: ita qui dicit (id est, generat ac producit) Verbum, dicendo Verbum, dicatur ulterius dicere (id est, exprimere, & significare Verbo) res Verbo expressas, & significatas.

Dicere duobus modis accipi.

Dicere ergo duobus modis sumitur. Vno, ut significat idem quod producere ac generare Verbum, quo pacto est quippiam merè notionale, eoque modo Pater æternus, non se, nec Spiritum sanctum, aut res creatas dicit, sed solum Verbum, non Verbo, sed dictione ac generatione ipsa, aut etiam intellectu tamquam principio quo dicendi & generandi. Alio modo sumitur dicere, ut est idem quod dicendo primo modo, exprimere & significare res Verbo dictas & expressas. Atque hac ratione in obliquo tantum dicit actum notionalem, tamquam quid præsuppositum: in recto verò dicit exprimere, representare, ac significare res, quod est quippiam rationis. In hac acceptione dicimus, Patrem æternum Verbo à se genito dicere, id est, exprimere, ac significare se duas alias personas divinas, ac creaturas omnes. At verò dicere eo modo ea omnia Verbo, non in ratione effectus formalis (id est, effectus qui denominat ad modum cause formalis, ut hoc loco vult D. Thom.) sed tamquam re à se producta, qua, quasi instrumento ac signo, representat & significat ea omnia ratione respectus rationis, quem Verbum ad ea omnia in se habet. Sumpto ergo dicere notionaliter, non merè tamen notionaliter, sed iuxta modum proximè explicatum Pater æternus dicitur dicere Verbo se, duas alias personas divinas, & creaturas omnes.

Neque contra hoc militant duo illa argumenta proposita, quæ solum habent vim, quando actus notionalis sumitur sine admixtione alicuius alterius rei aut respectus: dicere verò hoc modo sumptum admiscet respectum rationis ad res Verbo expressas ac significatas. Imò sumpta denominatione ex illo respectu, Pater æternus dicendo Verbum in prima acceptione, id est, Verbum generando, quatenus eo exprimit personas & creaturas, dicitur eas dicere in secunda acceptione, & ob id dicere hoc modo solum in obliquo dicit actum notionalem.

Propria sententia circa propositam questionem.

Quia verò in dilectione notionali nihil simile respectu, propter quod concedi hæc possit, *Pater & Filius diligunt se Spiritu sancto*, eò quod sumpto diligere notionaliter, illa non videatur exponi aliter posse, quam hoc modo, Pater & Filius amando se essentialiter, spirant, aut producant Spiritum sanctum quo se amant, quod tamen est falsum, quoad posteriorem partem, eò quod, ut autores ipsi contrariæ sententiæ affirmant, Pater & Filius non amant se essentialiter Spiritu sancto: id eò prædicta propositio in rigore mihi etiam falsa videtur: videnturque autoritates Sanctorum exponendæ, ut Durandus eas exponit.

Qua ratione D. Th. sententia defendenda sit.

Qui tamen sententiæ D. Thomæ, & aliorum Patrum adherere voluerit, dicat: Spiritum sanctum ratione diligere essentialis, quod includit, importare respectum rationis ad res omnes eo actu dilectas, sumptoque diligere, nec essentialiter, nec merè notionaliter, ut est idem, quod producere Spiritum sanctum, sed ut ulterius denominationem sumit ab eo respectu (ut de dicere explicatum est) verè dicit, patrem & Filium se & res creatas di-

ligere Spiritu sancto. Fateor tamen me id non factis percipere. Verumtamen, quoniam gravissimi Patres ita locuti sunt, nunquam locutio illa est reprehendenda, sed potius suscipienda. Aliqui ex iis, qui sententiam D. Thomæ defendunt, affirmant propositionem illam, *Pater & Filius diligunt se Spiritu sancto*, efficere hunc sensum, id est, diligendo se essentialiter, producant Spiritum sanctum: Fateor quidem hunc sensum verissimum esse: persuadere tamen mihi non possum, eam propositionem, iuxta sermonis proprietatem, eum sensum habere.

QVÆSTIO XXXVIII.

De nomine Spiritus sancti, quod est donum.

ARTICVLVS I. & II.

Utrum donum sit nomen personale proprium Spiritus sancti.

DISPVTATIO VNICA.

QVÆSTIO hæc excitatur, quia in Scripturis sanctis Spiritus sanctus appellatur donum, danique dicitur hominibus. Ante omnia autem explicandum est quid sit donum.

Donum est res alicuius, qui liberaliter eam alteri confert (aut certe conferte potest) ad usum, aut fruitionem. Cum autem fructio sit finis, vsus verò eorum, quæ sunt ad finem, & tam vsus, quam fructio actus sint voluntatis, efficitur, ut donum solum sit per comparisonem ad rem voluntate præditam, tamquam ad id, cui confertur ac donatur donariue potest. Verbi gratia, equus, quem is, qui eum possidet, liberaliter confert, conferre potest alteri, dicitur donum. Nomen enim donum connotatiuum est, ac de formali significat esse alicuius qui liberaliter conferte illud possit: addit verò collationem, aut non repugnantiam ut confertur alicui alteri ad usum, aut fruitionem: supponit verò pro re cui utrumque conuenit, videlicet, & esse alicuius, qui liberaliter conferre illam possit, & habere non repugnantiam, ut conferatur, verbi gratia, pro equo.

Posita est in definitione pars illa, liberaliter: quoniam ut autor est Arist. 4. Topicorum c. 4. donum est datio irredibilis, id est, ne in recompensationem pro alia, sed ex liberalitate profectum. Quare donum recompensationem pro qua fiat, ac necessitate, & metu excludit: quod enim, vel in recompensationem, vel ex necessitate, aut metu fit, non sit liberaliter.

Hinc colligo essentiam diuinam non esse proprie donum, quatenus à Patre confertur Filio per generationem, iuxta illud loc. 10. *Quod dedit mihi Pater meus omnibus est*: quæ locum de essentia diuina exponit Concilium Lateranense cap. *Damnatus*, de essentia summa Trinitate & fide Catholica: & quatenus à Patre & Filio confertur Spiritui sancto per spirationem: tamen si Hilarius 8. de Trinitate eam donum appellet. Ad donum namque proprie sumptum libertas exigitur: Pater autem ex necessitate nature communicat essentiam Filio, similiterque Pater & Filius ex necessitate nature eam communicant Spiritui sancto. Sumit ergo Hilarius donum prout omni communicatum, siue liberè, siue ex necessitate nature, datum ad donum dici potest: non verò in significatione doni propria.

Posita